

mělo důsledně odvíjet od toho, jaký důvod vedl k zastavení exekuce (tedy od toho, kdo nese procesní vinu na jejím zastavení). Z § 87 odst. 3 EŘ je zřejmé, že náklady exekuce (všech jejích fází) hradí exekutorovi vždy povinný. Výjimka z tohoto pravidla pro případ zastavení exekuce vyplývá z § 89 EŘ, které dává možnost uložit výjimečně povinnost k náhradě nákladů exekuce oprávněnému bez rozlišení, zda jde o náklady exekutora či účastníků exekučního řízení. Toto ustanovení má tedy na mysli všechny náklady exekučního řízení a nestanoví přitom žádné bližší procesní podmínky, pouze uvádí, že soud tak „může“ učinit. Pokud § 89 nestanoví, ať už ve vztahu k povinnému nebo ve vztahu k exekutorovi, žádné bližší podmínky, nutno přiměřeně (§ 52 odst. 1 EŘ) aplikovat § 271 OSŘ, které stojí důsledně na zásadě procesní viny. Tato procesní norma sice upravuje vzájemné postavení účastníků, ovšem v situaci, kdy § 89 OSŘ rozdílnost postavení účastníků a exekutora nerozlišuje, resp. kdy nemá žádné speciální ustanovení, které by upravovalo odlišně vztah účastníků a vztah oprávněného a exekutora, jeví se jeho přiměřené užití jako přiléhavé. Možno zde navíc podpůrně poukázat např. i na § 148 odst. 1 OSŘ, které sice upravuje právo státu na náhradu nákladů řízení, jež vynaložil, kdy i on má právo na náhradu svých nákladů podle výsledků řízení, ač nebyl jeho účastníkem. Z podaného lze uzavřít, že oprávněnému může být uložena povinnost k náhradě nákladů exekuce podle § 89 EŘ pouze tehdy, pokud nese procesní vinu na zastavení exekuce (pokud důvodem zastavení bylo jeho chování). Zároveň v situaci, kdy § 89 EŘ nerozlišuje mezi povinným a exekutorem, je zřejmé, že toto hledisko musí platit pro oba tyto subjekty. Jestliže tedy platí, že procesní vinu na zastavení exekuce nese povinný, jemuž bylo uloženo nahradit náklady řízení oprávněnému, pak nemůže současně být oprávněnému uloženo, aby hradil náklady exekutora, neboť tato povinnost nutně stíhá povinného. Usnesení soudu prvního stupně proto bylo změněno i ve výroku, v němž byla oprávněná zavázána zaplatit soudní exekutorce náhradu jejích nákladů ve výši 3 673 Kč do tří dnů od právní moci rozhodnutí.

Úspěch oprávněné v odvolacím řízení s sebou nese povinnost povinné nahradit jí náklady této jeho fáze, a to ve výši 450 Kč, jež jsou představovány odměnou advokáta (§ 14 odst. 3 ve spojení s § 18 odst. 1 vyhl. č. 484/2000 Sb.) a jedním režijním paušálem ve výši 75 Kč.

Poznámka redakce: V rozhodnutí je podrobně odůvodněn názor na vztah ustanovení § 89 EŘ a § 271 OSŘ. Správnost tohoto názoru byla potvrzena i Stanoviskem Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/005 k výkladu zákona č. 120/2001 Sb. (viz čl. XVD, vydaným později a publikovaným pod č. 41 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek z letošního roku. Soudy však nepostupovaly ani poté jednotně. Příčinou rozkolísanosti soudní praxe byla ne vždy zcela konzistentní judikatura Ústavního soudu (např. sp. zn. II. ÚS 150/04, II. ÚS 372/04, I. ÚS 290/05, II. ÚS 294/05, II. ÚS 105/06). Ústavní soud se vztahem ustanovení § 89 EŘ k § 271 OSŘ zabýval i v usnesení ze dne 20. 4. 2006, sp. zn. III. ÚS 282/06, které bylo publikováno pod č. 140/2006 v časopise Soudní judikatura, a posuzoval tento vztah shodně jako Nejvyšší soud v R 41/2006. Pro praxi soudů je však nyní rozhodující stanovisko pléna Ústavního soudu vydané podle ustanovení § 23 zákona č. 182/1993 Sb. ze dne 12. 9. 2006 pod sp. zn. Pl ÚS-st. 23/06 (zařazené v tomto čísle Soudních rozhledů)

Ústavní soud v něm s podrobnou a přesvědčivou argumentací mimo jiné hájí i právní závěry, obsažené v poslední uvedeném usnesení Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 282/06 (a tím i ve Stanovisku Nejvyššího soudu ČR, R 41/2006 a ve výše uvedeném rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích).

JUDr. Milan Bořek, Hradec Králové

103. Vrchní soud v Praze: K temporálním účinkům komunitárního práva po přistoupení a vnitrostátním soudům oprávněným pokládat předběžné otázky podle čl. 68 SES

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 6. 2006, sp. zn. 12 Cmo 257/2005

Ode dne 1. května 2004 je nutno v plném rozsahu aplikovat Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, byť rozhodnutí soudu jiného členského státu EU o úpadku dlužníka nebo o prohlášení konkursu na majetek dlužníka bylo tímto soudem vyhlášeno již před uvedeným dnem.

Nařízení o úpadkovém řízení spadá mezi opatření v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech dle čl. 65 Smlouvy o ES. Proto je nutno aplikovat čl. 68 odst. 1 Smlouvy o ES. Proti rozsudku odvolacího soudu by byl přípustný opravný prostředek – v případě změny rozsudku napadeného odvoláním by bylo přípustné dovolání k Nejvyššímu soudu, v případě potvrzení napadeného rozsudku by dovolání bylo přípustné za předpokladu, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v dané věci je řešena otázka zásadního právního významu. Za této procesní situace není odvolací soud tím soudem dle čl. 68 odst. 1 Smlouvy o ES, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky.

Relevantní ustanovení:

- článek 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie, č. 44/2004 Sb. m. s. (částka 15) – česká verze; Official Journal, L 236/33, 23. 9. 2003 – anglická verze. [okamžitý účinek komunitárního práva po přistoupení];
- článek 234 SES [řízení o předběžné otázce];
- článek 68 SES [řízení o předběžné otázce v rámci IV. hlavy SES – vizová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se svobodného pohybu osob];
- článek 15 [účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení]; článek 17 [účinky uznání]; článek 43 [časová působnost] Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení. Official Journal L 160, 30. 6. 2000, str. 1–18, v češtině kap. 19, sv. 1, str. 191–208 Zv. vyd. Ú.V.

Související rozhodnutí:

- věc C-302/97, *Konle* [1999] ECR I-3099;
- věc C-321/97, *Andersson* [1999] ECR I-3551;

- věc C-195/98, *Österreichischer Gewerkschaftsbund* [2000] ECR I-10497;
- věc C-99/00, *Kenny Roland Lyckeskog* [2002] ECR I-4839;
- věc C-162/00, *Beata Pokrzeptowicz-Meyer* [2002] ECR I-1049;
- věc C-290/00, *Johann Franz Duchon* [2002] ECR I-03567;
- rozsudek ze dne 10. 1. 2006, *Ynos kft v. János Varga*, věc C-302/04, dosud nepublikováno (anotace rozhodnutí v Soudních rozhledech, 2006, č. 3, s. 111–113);
- rozsudek ze dne 17. 1. 2006, *Susanne Staubitz-Schreiber*, věc C-1/04, dosud nepublikováno.

K věci: Právní spor v řízení před Vrchním soudem v Praze se týkal určení, zda došlo či nedošlo k zániku zástavního práva k zaknihovaným cenným papírům. Žalobce byl právníkem osobou se sídlem ve Vídni. Dne 28. 9. 1999 uzavřel jako zástavní dlužník s prvním žalovaným smlouvu o zástavním právu k zaknihovaným cenným papírům. Na základě této smlouvy bylo u druhého žalovaného, kterým bylo Středisko cenných papírů, zřízeno zástavní právo k cenným papírům ve vlastnictví žalobce. Zástavní právo bylo zřízeno na dobu určitou, a to do 31. 12. 2001.

Po uplynutí této doby se návrhem podaným k Městskému soudu v Praze žalobce domáhal určení, že uplynutí sjednané doby, na kterou bylo zástavní právo zřízeno, je důvodem zániku zástavního práva. Po podání žaloby však byl na majetek žalobce v Rakousku prohlášen usnesením Obchodního soudu ve Vídni ze dne 5. 12. 2003 konkurs. Oba žalovaní proto namítali, že v důsledku prohlášení konkursu v Rakousku ztratil žalobce svoji aktivní žalobní legitimaci pro řízení před českými soudy.

Městský soud, který byl příslušný jako soud prvního stupně, se ve svém rozhodnutí zabýval nejprve aktivní legitimací žalobce. Dle jeho názoru nemá prohlášení konkursu na majetek žalobce v zahraničí vliv na jeho tuzemskou aktivní legitimaci. Soud na základě § 49 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 20 OSŘ dovodil, že prohlášením konkursu neztratil žalobce procesní způsobilost a ani způsobilost být účastníkem řízení podle § 19 OSŘ. Prohlášení konkursu zahraničním soudem nelze přiznat žádné účinky s výjimkou vydání úpadcových movitých věcí do ciziny podle § 69 odst. 2 KV. Soud proto dospěl k závěru, že prohlášení konkursu zahraničním soudem nelze uznat podle § 63 an. zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, neboť toto prohlášení není rozhodnutím sporu. Nejedná se tedy o rozhodnutí o hmotně-právním nároku, které by bylo možné vykonat, ale pouze o rozhodnutí procesní povahy.

Městský soud dále dovodil, že nejpozději do 31. 12. 2001 byl zástavní věřitel na základě smlouvy o zřízení zástavního práva povinen dát druhému žalovanému pokyn ke zrušení zástavního práva. Pokud tak neučinil, porušil tím své smluvní závazky. Městský soud proto vyhověl návrhu a přikázal prvnímu žalovanému vydat do tří dnů od právní moci rozsudku příkaz k registraci zániku zástavního práva k zaknihovaným cenným papírům.

Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že celé řízení před soudem prvního stupně (Městským soudem) proběhlo před přistoupením České republiky k Evropské unii. Rozsudek soudu prvního stupně byl vydán dne 8. 4. 2004, tedy přibližně 3 týdny před přistoupením. První žalovaný

rozsudek Městského soudu napadl před Vrchním soudem v Praze. Ve svém podání zopakoval právní názor, že vyhlášením konkursu na majetek žalobce v Rakousku ztratil tento v Čechách aktivní žalobní legitimaci, a řízení před soudem prvního stupně proto nemělo vůbec proběhnout.

Nad rámec této odvolací námítky však žalovaný také navrhl, aby odvolací soud dle čl. 234 Smlouvy o založení Evropských společenství podal předběžnou otázku k výkladu čl. 15–17 nařízení rady Evropských společenství č. 1346/2000 o insolvenčním řízení. Odvolací soud se měl Soudního dvora konkrétně otázat, zda po vstupu ČR do Evropské unie dne 1. 5. 2004 (tj. v době, kdy řízení nebylo dosud pravomocně skončeno) je nutno aplikovat ustanovení nařízení č. 1346/2000 na řízení u českého soudu, zahájené rakouskou právníkem osobou před dnem 1. 5. 2004 a zda rozhodnutí rakouského soudu o prohlášení konkursu, vydané před 1. 5. 2004, musí být v ČR po tomto datu uznáno dle čl. 16 a čl. 17 Nařízení č. 1346/2000 v řízení před českým soudem.

Z rozhodnutí: Odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně nepochybil, když i po prohlášení konkursu dne 5. 12. 2003 rakouským soudem na žalobce jednal v řízení nadále s touto osobou a nikoliv s rakouským správcem konkursní podstaty. Pro soud prvního stupně, který rozhodoval v době před vstupem České republiky do Evropské unie, byl rozhodující skutkový a právní stav v době vyhlášení jeho rozsudku (§ 154 odst. 1 OSŘ). Zákon o konkursu a vyrovnání č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů se vztahuje na konkursy prohlášené českými soudy a nelze jej aplikovat na konkursy prohlášené zahraničními soudy. Jak správně uvedl soud prvního stupně, konkurs prohlášený zahraničním soudem neměl žádné právní účinky pro řízení před českými soudy s výjimkou vydání movitých věcí zahraničnímu soudu dle § 69 odst. 2 KV. Oddíl 3 (§ 63 a násl.) ZMPS nedopadá na rozhodnutí zahraničního soudu, kterým byl prohlášen konkurs, neboť se nejedná o rozhodnutí uvedené v § 63 tohoto zákona. Ustanovení § 1 ZMPS nezahrnuje právní vztahy založené konkursem prohlášeným zahraničním soudem. Rozhodnutí zahraničního soudu o úpadku dlužníka, jakož i o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, nelze vykonat v České republice s výjimkami upravenými v § 11c a § 11d ZMPS, neboť se nejedná o rozhodnutí o majetkových právech dle § 66 ZMPS. Pokud by byl tento závěr nesprávný, mohly by např. být konkursy jakožto rozhodnutí v majetkových sporech vyhlášované rozhodci za splnění ostatních podmínek daných zákonem č. 216/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Takový názor je z hlediska smyslu a povahy jak konkursního řízení, tak i regulace právních vztahů zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním, nepřijatelný.

Odvolací soud přisvědčil námítce prvního žalovaného, že po prohlášení konkursu dne 5. 12. 2003 zanikla plná moc, kterou žalobce B.C.L. Trading GmbH udělil advokátovi JUDr. I. Ř. Nelze ignorovat, že prohlášením konkursu zanikla dle § 26 odst. 1 RKZ předmětná plná moc ze dne 11. 11. 2002, podepsaná za žalobce B.C.L. Trading GmbH jeho jednatelem. Nepochybně kdyby rakouský úpadce podal u českého soudu žalobu po prohlášení konkursu, musela by být plná moc pro jeho zástupce podepsána rakouským správcem konkursní podstaty. Stejný přístup je nutno uplatnit i v procesní situaci, kdy k prohlášení konkursu rakouským soudem došlo v průběhu

řízení u českého soudu. Nicméně uvedená vada řízení neměla vliv na výsledek věci, neboť žalobce B.C.L. Trading GmbH byl ve věci, dotčené odvoláním prvního žalovaného, úspěšný a kromě toho v odvolacím řízení rakouský správce konkursní podstaty dodatečně vystavil plnou moc uvedenému advokátovi a vyjádřil souhlas s jeho úkony u soudu prvního stupně.

Jak již shora odvolací soud konstatoval, napadený rozsudek byl vyhlášen dne 8. 4. 2004, tedy před vstupem České republiky do EU, avšak odvolací řízení již bylo zahájeno po dni 1. 5. 2004, tedy v době, kdy již byla Česká republika členem EU. Odvolací soud se dále zabýval tím, jaký dopad má tato skutečnost na aktivní legitimaci žalobce B.C.L. Trading GmbH.

Podle čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie (dále jen Akt o podmínkách přistoupení), ode dne přistoupení se ustanovení původních smluv a aktů přijatých orgány Společenství a Evropskou centrální bankou přede dnem přistoupení stávají závaznými pro nové členské státy a uplatňují se v těchto státech za podmínek stanovených v uvedených smlouvách a v tomto aktu.

Z uvedeného článku je zřejmé, že ode dne 1. 5. 2004 platí pro Českou republiku předpisy komunitárního práva, mezi jinými též nařízení, která mají přednost v případě konfliktu s národním právem.

Podle nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení – dále jen Nařízení – (Nařízení vstoupilo v platnost dne 31. 5. 2002) čl. 15 (Účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení) účinky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná.

Podle čl. 16 odst. 1 Nařízení rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení učiněné soudem členského státu, který je příslušný podle článku 3, je uznáváno ve všech ostatních členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil. To platí i v případě, kdy úpadkové řízení nemůže být v jiném členském státě proti dlužníku daného typu zahájeno. Podle odst. 2 uznání úpadkového řízení podle čl. 3 odst. 1 nevyklučuje zahájení řízení podle čl. 3 odst. 2 soudem v jiném členském státě. Řízení zahájené později se stává vedlejším úpadkovým řízením ve smyslu kapitoly III.

Podle čl. 17 Nařízení (Účinky uznání) odst. 1 rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení podle čl. 3 odst. 1 má bez dalších formálních náležitostí v kterémkoli jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil, pokud toto nařízení nestanoví jinak a dokud ve výše uvedeném členském státě není zahájeno řízení podle čl. 3 odst. 2. Podle odst. 2 účinky řízení podle čl. 3 odst. 2 nemohou být v jiných členských státech napadány. Každé omezení práv věřitele, zejména odklad platby nebo prominutí dluhu v důsledku tohoto řízení, má účinky na majetek nacházející se na území jiného členského státu pouze v případě těch věřitelů, kteří s tím vyslovili souhlas.

Podle čl. 43 Nařízení (Časová působnost) ustanovení tohoto nařízení se vztahují pouze na úpadková řízení zahájená po vstupu tohoto nařízení v platnost. Úkony dluž-

níka učiněné před vstupem tohoto nařízení v platnost se i nadále řídí právem, které se na ně vztahovalo v době, kdy byly učiněny.

Z uvedených ustanovení Nařízení v návaznosti na čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení plyne, že nepochybně by byl českým soudem uznán konkurs vyhlášený členským státem EU po dni 30. 4. 2004, tj. za situace, kdy v plném rozsahu začalo pro Českou republiku platit komunitární právo. V daném sporu je věc odlišná v tom směru, že konkurs byl rakouským soudem vyhlášen sice za platnosti Nařízení, ale v době, kdy komunitární právo nemělo účinek přednosti před českým právem. Čl. 43 Nařízení danou odlišnost neřeší, neboť se vztahuje na konkursy prohlášené před 31. květnem 2002 a na úkony dlužníka učiněné před uvedeným datem.

Lze souhlasit s prvním žalovaným, že by v této procesní situaci bylo namíště předložit Evropskému soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda je nutno aplikovat v nově přistoupiším členském státu EU předmětné Nařízení, pokud byl prohlášen konkurs soudem jiného členského státu EU před vstupem nového členského státu. Odvolacímu soudu není známo, že by tato právní otázka již byla Evropským soudním dvorem (dále jen ESD) řešena. Nicméně odvolací soud není oprávněn tuto otázku položit.

V Hlavě IV. Smlouvy o Evropském společenství (dále jen Smlouvy o ES) je uveden čl. 68 odst. 1, podle kterého Článek 234 se použije na tuto hlavu za následujících okolností a podmínek: jestliže v určité věci, která je předmětem řízení zahájeného u soudu členského státu, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, vyvstane otázka výkladu této hlavy nebo platnosti a výkladu aktů vydaných orgány Společenství na základě této hlavy, požádá tento soud Soudní dvůr o rozhodnutí o této otázce, jestliže je považuje za nutné k vydání svého rozsudku.

Nařízení o úpadkovém řízení spadá mezi opatření v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech dle čl. 65 Smlouvy o ES [viz též preambuli Nařízení odkazující na čl. 61 písm. c) a čl. 67 odst. 1 Smlouvy o ES], proto je nutno aplikovat čl. 68 odst. 1 Smlouvy o ES. Proti rozsudku odvolacího soudu by byl přípustný opravný prostředek – v případě změny rozsudku napadeného odvoláním by bylo přípustné dovolání k Nejvyššímu soudu, v případě potvrzení napadeného rozsudku by dovolání bylo přípustné za předpokladu, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v dané věci je řešena zásadní právního významu. Za této procesní situace není odvolací soud tím soudem dle čl. 68 odst. 1 Smlouvy o ES, jehož rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky. Z uvedeného důvodu bylo pouze na odvolacím soudu, aby v rámci své rozhodovací činnosti vyložil, zda má Česká republika povinnost aplikovat Nařízení i na konkurs prohlášený v jiném členském státu EU před vstupem České republiky do EU.

Odvolací soud dospěl k závěru, že ode dne vstupu České republiky do EU je nutno ve výše popsané situaci aplikovat Nařízení, byť konkurs byl v Rakousku prohlášen před 1. květnem 2004. K tomuto závěru jej vedl jak rozsudek Evropského soudního dvoru C-162/00 z 29. 1. 2002, tak i teleologický výklad čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení.

V uvedeném rozsudku, kterým bylo rozhodováno o předběžné otázce, byl řešen právní problém, zda se čl. 37 Smlouvy o přistoupení Polska k EU, obsahující klauzuli o nediskriminaci migrujících pracovníků, apli-

kuje i v případě, že konkrétní pracovní smlouva polské pracovnice Pokrzeptowicz-Meyer s německou univerzitou, obsahuje ustanovení rozporné s uvedeným čl. 37, avšak pracovní smlouva byla uzavřena v době předcházející účinnosti uvedené Smlouvy o přistoupení. ESD zodpověděl tuto otázku kladně s odůvodněním, že uzavření pracovní smlouvy na dobu určitou nevyčerpává veškeré své právní účinky při podpisu smlouvy, nýbrž má účinky (působí) po celou dobu trvání kontraktu. Proto, uvedl ESD, aplikace nového ustanovení na pracovní smlouvu, jež byla uzavřena před nabytím účinnosti ustanovení, nemůže být považována za ovlivnění situace vzniklé před uvedenou účinností. Závěr ESD se opíral též o stanovisko generálního advokáta Jacobse, ve kterém bylo řečeno, že aplikace právního ustanovení na pracovní smlouvu na dobu určitou, která neskončila před nabytím účinnosti uvedeného ustanovení, neznamená retroaktivitu práva, nýbrž pouze okamžitou aplikaci tohoto ustanovení na budoucí účinky smlouvy. Odvolací soud poukazuje na to, že v předmětné odvolací věci se také nemůže jednat o nepřipustnou retroaktivitu práva při plné aplikaci Nařízení ode dne 1. 5. 2004. Též konkurs prohlášený rakouským soudem dne 5. 12. 2003 má trvalý účinky podle rakouského práva jak po dni vstupu České republiky do EU tak i v době rozhodování odvolacího soudu.

Podle názoru odvolacího soudu bylo smyslem čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení zajistit plnou aplikaci veškerého *acquis communautaire* ve všech nových členských státech EU od dne jejich vstupu do EU ve stejné míře, jako je tomu u původních („starých“) členských států EU. Pokud by byl připuštěn názor, že Nařízení nelze v popsané situaci aplikovat, došlo by k tomu, že by v původních patnácti členských státech měl rakouský konkurs účinky dle rakouského práva, avšak v deseti nových členských státech by v závislosti na obsahu jejich právní úpravy nemusel být brán tento konkurs na vědomí. Zajistí je pak muselo platit i v obrácené situaci, že by neměl či nemusel mít právní účinky v žádném z členských států EU konkurs prohlášený českým soudem na český subjekt v době předcházející dni 1. května 2004. Takový výklad čl. 2 Aktu o podmínkách přistoupení a Nařízení by vytvářel značné praktické problémy a zcela by se míjel se smyslem uvedeného článku a komunitárního práva jako celku, neboť by vytvářel nežádoucí dvojkoľejnost právní úpravy pro původní členské státy na jedné straně a pro nové členské státy na straně druhé. Z uvedených důvodů se odvolací soud přiklonil k právnímu závěru, že ode dne vstupu České republiky do EU je nutno aplikovat uvedené nařízení v celém rozsahu, byť konkurs na žalobce B.C.L. Trading GmbH byl prohlášen rakouským soudem před uvedeným dnem přistoupení.

Vzhledem k čl. 16 odst. 1 a čl. 17 odst. 1 Nařízení má i v České republice konkurs prohlášený na majetek B.C.L. Trading GmbH účinky podle rakouského práva. Z toho důvodu bylo odvolací řízení přerušeno podle § 7 odst. 1 RKZ, avšak k výzvě odvolacího soudu Mag. N. A., se sídlem v Rakouské republice, Vídeň, Franz-Josefs-Kai 49/19, správce konkursní podstaty úpadce B.C.L. Trading GmbH, v souladu s § 7 odst. 2 RKZ navrhl v řízení pokračovat. Odvolací soud proto pokračoval v odvolacím řízení a nadále na místě žalobce jednal s Mag. N. A. (dále jen žalobce).

Při jednání před odvolacím soudem uzavřeli žalobce s prvním žalovaným shora uvedený smír, jehož obsah není v rozporu s kogentními ustanoveními právních

předpisů. Z toho důvodu odvolací soud v souladu s § 220 odst. 3 OSŘ změnil napadenou část rozsudku a podle § 99 odst. 1 a 2 OSŘ schválil smír včetně ujednání o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, jež neodporuje § 224 odst. 1 a § 146 odst. 1 písm. c) OSŘ.

Odvolací soud si byl vědom toho, že s ohledem na uzavřený smír se stal soudem poslední instance dle čl. 68 odst. 1 Smlouvy o ES (proti usnesení o schválení smíru odvolacím soudem není dovolání přípustné), avšak předmět sporu uzavřeným smírem odpadl. Z toho důvodu odvolací soud neshledal potřebným pro své rozhodnutí položit výše zmiňovanou předběžnou otázku Evropskému soudnímu dvoru.

Komentář: Rozhodnutí se zabývá dvěma klíčovými otázkami, doposud judikaturou českých soudů neuchopenými:

- (i) jaká je časová působnost (temporální účinky) komunitárního práva bezprostředně po přistoupení;
- (ii) které české soudy jsou oprávněny předkládat předběžné otázky Soudnímu dvoru podle článku 68 SES.

Časové účinky komunitárního práva po přistoupení a náplň pojmu „okamžitého účinku“ komunitárního práva, stanoveného článkem 2 Aktu o přistoupení, byly již předmětem přezkumu ze strany Soudního dvora. V případech *Ynos*¹ a *Lakép*² Soudní dvůr stanovil, že nemá pravomoc odpovědět na předběžnou otázku předloženou soudem členského státu, pokud *skutkové okolnosti sporu ve výchozím řízení před soudem členského státu předcházely přistoupení členského státu k Evropské unii*. Tento výrok se však týkal pouze pravomoci Soudního dvora, nikoliv výkladu komunitárního práva ze strany soudů členských států.

V projednávaném případě není sporu o tom, že skutkové okolnosti sporu předcházely přistoupení České republiky k Evropské unii. Projednávaný případ se svoji časovou sousledností blíží právě případu *Ynos*; smlouva o zástavním právu byla uzavřena před přistoupením, stejně, jako mělo být plnění z této smlouvy uskutečněno před přistoupením. Celá věc již byla navíc před přistoupením soudem prvního stupně vyřešena. Jediná věc, která je tak řešena v období po přistoupení, je pokračování sporu na odvolacím stupni.

Vrchní soud dochází k závěru, že ode dne přistoupení České republiky k EU je i na konkursy prohlášené před přistoupením v jiném členském státě nutno plně aplikovat Nařízení. K tomuto závěru jej vedou dva argumenty: za prvé se opírá o judikaturu Soudního dvora ve věci C-162/00, *Beata Pokrzeptowicz-Meyer* [2002] ECR I-1049, za druhé o teleologický výklad článku 2 Aktu o přistoupení.

Použití judikátu *Beata Pokrzeptowicz-Meyer* na projednávaný případ je však poněkud problematické. Daný judikát totiž dopadá na odlišnou situaci; paní *Pokrzeptowicz-Meyer* uzavřela se spolkovou zemí Severní Porýní-Westfálsko pracovní smlouvu na dobu určitou, a to od 8. 10. 1992 do 30. 9. 1996. Asociační smlouva mezi ES a členskými státy na straně jedné a Polskou republikou na straně druhé, jejichž přímo účinných ustanovení se paní *Pokrzeptowicz-Meyer* dovolávala, byla uzavřena dne

¹ Srov. rozsudek ze dne 10. 1. 2006, *Ynos left v. János Varga*, věc C-302/04, dosud nepublikováno (anotace rozhodnutí v Soudních rozhledech, 2006, č. 3, s. 111-113).

² Usnesení ze dne 9. 2. 2006, *Lakép kft*, věc C-261/05, dosud nepublikováno.

16. 12. 1991 a její ustanovení nabyly účinnosti dne 1. 2. 1994. Lze tedy říci, že do existujícího a nadále trvajícího právního vztahu přistupuje nová úprava, která s okamžitou účinností pozměňuje obsah trvajícího právního vztahu do budoucna. Projednávaný případ je však odlišného charakteru: v tomto případě se veškeré právní skutečnosti odehrály v období před přistoupením, tedy před okamžikem, kdy by bylo na území České republiky aplikováno právo Společenství a s ním i nařízení o úpadkovém řízení.

Na druhou stranu je však vhodné zdůraznit, že temporální otázka, kterou byl vrchní soud nucen řešit, byla čistě procesního charakteru: je či není žalobce po 1. 5. 2004 nadále žalobně legitimován pro řízení před českými soudy v případě, kdy svoji žalobní legitimaci podle svého domácího práva (a prostřednictvím nařízení o úpadkovém řízení také dle práva komunitárního) ztratil v důsledku prohlášení konkursu?

Za těchto okolností je správný závěr o okamžitém účinku nových procesních předpisů, v daném případě nařízení o úpadkovém řízení, a to i pro již probíhající řízení před odvolacím soudem. Předně je nutné předeslat, že se nejedná o žádný typ retroaktivity,³ ale pouze o okamžitý účinek nových procesních předpisů. Ten je, pokud zákonodárce, ať již komunitární či český, nepředvídal jinak, pravidlem.⁴ V daném případě nebyla žádná odlišná úprava přijata; naopak, soudem citovaný článek 2 Aktu o přistoupení výslovně předvídá okamžitý účinek všech norem komunitárního práva. Okamžitě aplikaci nařízení o úpadkovém řízení tak nestojí v cestě žádné překážky, přirozeně za podmínky respektování základních práv, jako jsou nabytá práva a legitimní očekávání. Jak uvádí sám vrchní soud, je navíc zřejmé, že účinky prohlášení konkursu ze strany rakouského soudu stále trvají a jsou relevantní pro rozhodování odvolacího soudu.

Závěry vrchního soudu k druhému klíčovému bodu rozhodnutí, tedy k jeho pravomoci předložit v projednávaném případě předběžnou otázku Soudnímu dvoru, jsou poněkud rozporuplné; na jednu stranu vrchní soud tvrdí, že jako odvolací soud není soudem posledního stupně podle článku 68 SES, neboť proti jeho rozhodnutí je obecně přípustné dovolání k Nejvyššímu soudu. Na druhou stranu však také v závěru rozhodnutí uznává, že se soudem posledního stupně stává okamžikem vydání předmětného usnesení, jímž byl schválen smír podle § 99 OSŘ. Rozhodnutí soudu tak budí zdání, že si soud příliš neujasnil svoji pozici s ohledem na čl. 68 SES a čl. 234 SES, respektive poté, co si svoji pozici ujasnil v tom smyslu, že není soudem posledního stupně ve smyslu čl. 68 SES, došlo ke schválení míru, který tuto konstrukci podkopává.

Tak či onak, rozhodnutí vrchního soudu neobrátit se na Soudní dvůr bylo v daném případě zřejmě namístě, avšak z jiných důvodů. Otázka výkladu komunitárního práva nebyla v daném sporu určující; jednalo se pouze o otázku aktivní žalobní legitimace, která navíc odpadla na základě dodatečně udělené plné moci správcem konkursní podstaty českému advokátovi a zpětným schválením všech procesních úkonů tímto již učiněných. Je navíc pravděpodobné, že Soudní dvůr by podobnou předběžnou otázku odmítl. Mohl by tak učinit s odkazem na skutečnost, že skutkové okolnosti případu se odehrály před přistoupením České republiky k EU.⁵ V případě, kdyby došlo ke schválení míru, pak by bylo na místě od-

mítnout předběžnou otázku proto, že předmět řízení odpadl a Soudní dvůr neodpovídá na otázky akademické či hypotetické.⁶

Názor vrchního soudu je však cenný s ohledem na artikulovaný právní názor ohledně soudů oprávněných předkládat předběžné otázky podle čl. 68 SES. Vrchní soud se, vědomě či nevědomě, přiklonil k judikatuře Soudního dvora, která uznala jako soudy posledního stupně ve smyslu čl. 234 SES soudy dovolací.⁷ Toto pojetí znamená, že pokud existuje jakákoliv forma dalšího postupu k soudu (nej)vyššímu, a to i tehdy, kdy je další instanční postup podroben nějaké formě úvahy či filtrace ze strany soudu (nej)vyššího, pak je soudem posledního stupně soud (nej)vyšší. Tak je tomu také v případě českého civilního dovolání; obsahuje-li případ komunitárně-právní aspekt, pak má Nejvyšší soud povinnost se s ním vypořádat buď v rámci posuzování přípustnosti dovolání, anebo v rámci samotného meritorního projednání věci.

Rozhodnutí vrchního soudu je zajímavé také s ohledem na váhu, jakou soud dával skutečnosti, že se pohybuje v rámci hlavy IV. Smlouvy o založení ES. Tato hlava jak známo zakládá odlišný právní režim pro předběžné otázky týkající se „Vízové, azylové a přistěhovalecké politiky a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“. Článek 68 odst. 1 SES omezuje předkládání předběžných otázek podle této hlavy na soudy, jejichž rozhodnutí již nemůže být napadeno opravnými prostředky podle vnitrostátního práva („soudy posledního stupně“). Protože předmětem sporu byl výklad nařízení o úpadkovém řízení, které má jako právní základ ustanovení hlavy IV. SES, vrchní soud dovozuje nemožnost předložení předběžné otázky.

Tento náhled je sice korektní, není nicméně jediný možný. Předmětem řízení před vrchním soudem byla nejen ustanovení nařízení o úpadkovém řízení, ale také článek 2 Aktu o přistoupení a obecné otázky temporálního působení komunitárního práva, které lze bez problémů označit za otázky týkající se obecných principů komunitárního práva. Tyto otázky by pak již mohly být předmětem předběžné otázky k Soudnímu dvoru.⁸

K čl. 68 SES lze jen závěrem zmínit, že odlišný režim, který tento článek zavedl pro předběžné otázky podle

³ Blíže viz např. *Lamoureux, F.* The Retroactivity of Community Acts in the Case Law of the Court of Justice [1983] 20 CMLReview 269–296; *Letemendia, M.* La retroactivité en droit communautaire. Comparaison avec le droit anglais. Cahiers de droit européen 1977, s. 518–570. K této otázce v češtině obecně, viz *Petrlik, D.* Retroaktivita právních předpisů v komunitárním právu s přihlédnutím k právu českému, německému a francouzskému Linde: Praha 2005.

⁴ Srov. *Kaleda, S. L.* Immediate Effect of Community Law in the New Member States: Is there a Place for a Consistent Doctrine? European Law Journal, Vol. 10, No. 1, January 2004, s. 102–122 a judikaturu tam citovanou.

⁵ Srov. rozsudek ve věci *Ynos*, cit. výše., pozn. č. 1.

⁶ Srov. např. věc 338/85 *Pardini* [1988] ECR 2041, bod 11 či věc C-159/90 *Society for the Protection of Unborn Children Ireland v. Morgan a ostatní* [1991] ECR I-4685, bod 12.

⁷ Srov. především rozhodnutí ve věci C-99/00 *Kenny Roland Lyckeskog* [2002] ECR I-4839 a výklad k tomuto rozhodnutí učiněný v *Bobek, M., Komárek, J., Passer, J., Gillis, M.* Předběžná otázka v komunitárním právu. Linde: Praha, 2005, s. 211–215.

⁸ Srov. kapitulu III (str. 84–97), op. cit. výše., pozn. č. 7 a příklady tam uvedené. V případech podobných předběžných otázek, tedy kdy se alespoň část otázky dotýká aktů, které mohou být předmětem řízení o předběžné otázce, nemá Soudní dvůr problémy odpovědět. V konkrétním případě by tak bylo zajisté možné formulovat otázku týkající se výkladu ustanovení nařízení o úpadkovém řízení jako otázku výkladu článku 2 Aktu o přistoupení a obecných principů práva Společenství.

hlavy IV. SES, se neshoduje s představami Komise o „účinné právní ochraně práv jednotlivců“. Ve svém nedávném sdělení⁹ proto Komise v souladu s čl. 67 odst. 2 SES navrhuje Radě, aby byl na hlavu IV. SES vztážen rozhodnutím Rady obecný režim čl. 234 SES. To by znamenalo, že všechny soudy členských států, které splňují definici „soudního orgánu“,¹⁰ by měly pravomoc obracet se na Soudní dvůr s předběžnými otázkami i v rámci IV. hlavy. Problematika řešení vrchním soudem a omezení jím diskutované by tak do budoucna mohlo odpadnout.

Jinak velice zajímavé rozhodnutí vrchního soudu je v závěru bohužel „zkaleno“ zjištěním, že se jedná o rozhodnutí v podstatě akademické. Žalobce a žalovaný uzavřeli při jednání před odvolacím soudem smír, který soud zde diskutovaným usnesením schvaluje. Vystává tedy otázka, nakolik jsou právní závěry vrchního soudu skutečně relevantní pro usnesení podle § 99 OSŘ, kterým se pouze schvaluje smír a kde, jak sám vrchní soud uvádí, předmět sporu odpadl.

Michal Bobek, Firenze; Brno

⁹ Sdělení Komise ze dne 28. 6. 2006, sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Soudnímu dvoru Evropských společenství o změně ustanovení hlavy IV Smlouvy o založení Evropského společenství týkajících se pravomocí Soudního dvora s cílem zajistit účinnější soudní ochranu, dokument KOM(2006) 346 v konečném znění.

¹⁰ Srov. kapitolu II (s. 26–73), op. cit. výše, pozn. č. 7.

ROZHODNUTÍ VE VĚCÍCH OBČANSKOPRÁVNÍCH

104. Bytová náhrada a vyklizení pozemků či prostor nesloužících k bydlení

§ 712 ObčZ

Vyklizení pozemků přiléhajících k domu, ve kterém je vyklizovaný byt, nebo jiných prostor v domě, které neslouží k bydlení, nelze vázat na zajištění bytové náhrady.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1094/2006

Z odůvodnění: Soud prvního stupně uložil žalovanému povinnost vyklidit nemovitosti v rozsudku uvedeném, a to objekt bydlení a pozemky, do tří měsíců od právní moci rozsudku. Soud prvního stupně zjistil, že podílovými spoluvlastníky shora uvedených nemovitostí, které představují rodinný dům se zastavěnou plochou s nádvořím a zahradou, jsou žalobce s podílem 6/8, žalovaný s podílem 1/8 a jejich bratr J. Š. s podílem 1/8 k celku. V domě sestávajícím z jedné bytové jednotky o velikosti 4+1 s příslušenstvím bydlí téměř celý život žalovaný, který nemá jinou možnost bydlení; za užívání domu spoluvlastníkům nic neplatí. Z rozhodnutí většiny spoluvlastníků pozbyl žalovaný právo předmětné nemovitosti užívat. Podle § 126 odst. 1 a § 139 odst. 2, věta první ObčZ soud prvního stupně žalovanému uložil povinnost nemovitosti vyklidit; pro přiznání práva na bytovou náhradu neshledal podmínky.

Odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že „žalovaný je povinen vyklidit nemovitosti, zapsané u Katastrálního úřadu pro O. kraj, Katastrální pracoviště v O. na listu vlastnictví č. 297 pro katastrální území H. V., obec H., a to pozemky p. č. 274, p. č. 275 a objekt bydlení č. p. 65 na pozemku p. č. 274 a vyklizené předat žalobci do 15 dnů od zajištění náhradního bytu“. Odvolací soud převzal skutková zjištění soudu prvního stupně i jeho závěr ohledně povinnosti žalovaného nemovitosti vyklidit. Za podstatu sporu považoval otázku, zda povinnost spoluvlastníka, jehož právo užívat byt ve společném domě zaniklo rozhodnutím ve smyslu § 139 odst. 2 ObčZ, vyklidit byt lze vázat na zajištění bytové náhrady. Konstatoval, že žalovaný původně v domě bydlel na základě rodinněprávního vztahu, poté na základě existence spoluvlastnického podílu, tedy na základě relevantního právního důvodu. Žalovaný má právo na zajištění bytové náhrady podle analogického užití § 712 ObčZ; žalobě by bylo možno vyhovět bez toho, že by vyklizení bylo vázáno na zajištění bytové náhrady žalovanému, pouze pokud by žalobce prokázal, že poskytnutí této náhrady by bylo v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ). To však prokázáno nebylo.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání. Poukazuje na rozdílnost názorů soudů obou stupňů při posuzování otázky bytové náhrady pro žalovaného. Zatímco soud prvního stupně vycházel z § 139 odst. 2, § 126 odst. 1 ObčZ a vzal v úvahu čl. 10 Úst, čl. 11 odst. 1 a 4 LPS a čl. 1 odst. 1 Protokolu 1 Evropské úmluvy o lidských právech, přičemž uzavřel, že nelze z § 3 ObčZ konstituovat právo na bytovou náhradu, odvolací soud dovodil, že je nutno aplikovat § 685 ObčZ, zejména § 712 ObčZ s tím, že při nedostatku výslovné úpravy nutno použít ustanovení ObčZ obsahem a účelem nejbližší. Při konstatování, že žalovaný užíval byt ve společném domě oprávněně a že toto právo posléze zaniklo, odvolací soud nezahlavil v úvahu, že žalovaný při minoritním spoluvlastnickém podílu užíval celou nemovitost, včetně přilehlých pozemků, aniž by za to cokoli spoluvlastníkům platil. Odvolací soud si nevytvořil skutkové podklady k posouzení otázky, co vlastně žalovaný v nemovitosti užívá, když je nepochybné, že s bytem užívá i přilehlé prostory, příkladně garáž a pozemky, které s bytem nemají souvislost. Proto není správné, že soud zavazuje žalovaného vyklidit pozemek p. č. 275 v návaznosti na zajištění náhradního bytu. Odvolací soud tak pochybil, neboť žalovanému umožnil užívat celou nemovitost včetně pozemků bez specifikace bytu, a to vše vázal na zajištění náhradního bytu. Pojmově zaměnil předmět řízení, neboť použil § 685 a násl. ObčZ na právní vztahy spojené s užíváním nemovitosti, když ta, jak je vymezena v žalobním žádání, není pojmově shodná s předmětem bytu. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání žalovaný odkazuje na závěry odvolacího soudu, jež pokládá za správné. Připomíná, že neužívá zahradu, včelín, kolnu, garáž, půdní prostory ani sklepy, a pokud jde o úhradu za užívání bytu, domáhal se v minulosti jednání o této otázce. Navrhuje, aby dovolací soud žalobcovu dovolání zamítl.

Dovolání je důvodné.

Je-li podána vlastnická žaloba na vyklizení bytu, je třeba v případě, že žalovaný užíval byt na základě neodvozeného práva, které již zaniklo, vázat vyklizení na zajištění bytové náhrady za analogického použití § 712 ObčZ; spo-